

ZKKK Kushtet e referimit- Të drejtat e komuniteteve dhe çasja në shërbime

Aneksat

Aneks 8.1(a). Definicionet per ZKKK

Burimet: LIGJ PËR MBROJTJEN DHE PROMOVIMIN E TË DREJTAVE TË KOMUNITETEVE DHE Pjesëtarëve të tyre në Republikën e Kosovës (Ligji për Komunitete);

Komunitetet	1.4 Për qëllimet e këtij ligji, komunitetet përkufizohen si grupe kombëtare, etnike, kulturore, gjuhësore apo fetare tradicionalisht të pranishme në Republikën e Kosovës të cilat nuk janë shumicë . Këto grupe janë komuniteti serb, turk, boshnjak, rom, ashkali, egjiptian, goran dhe komunitete të tjera. Pjesëtarët e komunitetit shumicë në Republikën e Kosovës, të cilët si tërësi nuk janë shumicë në një komunë të caktuar po ashtu i gëzojnë të drejtat e radhitura në këtë ligj. (Ligj Për Komuniteteve Neni. 1.4)
Zgjedhja e lirë e përkatësisë së komunitetit	1.5 Çdo person që i takon një komuniteti ka të drejtë që lirish të zgjedhë të trajtohet apo të mos trajtohet si i tillë dhe asnjë dëm apo diskriminim nuk do të rezultojë nga zgjedhja e ushtrimit apo jo të të drejtave të cilat lidhen me këtë zgjedhje. (Ligj Për Komuniteteve Neni. 1.5)
Identiteti (Ligj për Komuniteteve Neni. 2, paragrafët 1 deri 4)	2.1 Komunitetet dhe pjesëtarët e tyre kanë të drejtë që lirish të kultivojnë, shprehin dhe zhvillojnë kulturën dhe identitetin e tyre dhe të ruajnë e përmirësojnë elementët esenciale të identitetit të tyre, veçanërisht fenë, gjuhën, traditat dhe trashëgiminë e tyre kulturore ... 2.2 Republika e Kosovës do të krijojë kushtet e duhura për t'iu mundësuar komuniteteve dhe personave që iu përkasin komuniteteve që lirshëm të kultivojnë, shprehin dhe zhvillojnë identitetet e tyre. 2.3 Ndalohej masat që synojnë ndryshimin e strukturës së popullatës, në zonat e banuara nga personat që iu përkasin komuniteteve e që janë në dëm të tyre. Republika e Kosova gjithashtu do t'i mbrojë personat që iu takojnë komuniteteve, nga politikat apo praktikatat që kanë për qëllim ose kanë ndikim në asimilimin kundër dëshirës së tyre. 2.4 Personat që iu përkasin komuniteteve kanë të drejtë që t'iu njihen emrat e tyre personale në formën e tyre origjinale, në formën e shkruar në gjuhën e tyre, si dhe t'i rikthejnë emrat e tyre origjinale, nëse janë ndryshuar. Kjo përfshin të drejtën për të zgjedhur lirshëm emrat dhe mbiemrat e tyre, si dhe emrat e fëmijëve të tyre, dhe të drejtën për t'iu regjistruar këta emra në regjistrat civil, në dokumentet e identifikimit dhe dokumentet e tjera zyrtare, në gjuhën dhe shkrimin e tyre, në përputhje me ligjin.
Barazia e plotë dhe efektive (Ligj për Komunitete Neni. 3, paragrafët 1 deri 5)	3.1 Republika e Kosovës promovon frymën e paqes, tolerancës, dialogut ndër-kulturor dhe ndër-fetar dhe mbështet pajtimin mes komuniteteve ... 3.2 Republika e Kosovës ndërmerr të gjitha masat e nevojshme për të mbrojtur personat të cilët janë objekt i kërcënimit apo akteve të frikësimit, armiqësisë apo dhunës për shkak të identitetit të tyre kombëtar, etnik, kulturor, gjuhësor apo fetar. Organet kompetente do të ndjekin penalisht, ashtu si përcaktohet me ligj, të gjithë ata që marrin pjesë në këto kërcënime apo në aktet e përshkuara në këtë paragraf. 3.3 Ndalohej të gjitha format e diskriminimit të drejtpërdrejtë apo të tërthortë në bazë të identitetit kombëtar, etnik, kulturor, gjuhësor apo fetar. Në pajtim me ligjin, Republika e Kosovës siguron që të gjithë pjesëtarët e komuniteteve t'i gëzojnë plotësisht të drejtat e tyre themelore dhe ndërmerr masa të veçanta për të përmirësuar çdo situatë ku këta persona përjashtohen nga ushtrimi i barabartë i këtyre të drejtave. 3.4 Republika e Kosovës ndërmerr masa të tilla afirmative të cilat mund të jenë të nevojshme për promovimin e barazisë së plotë dhe efektive në të gjitha sferat e jetës ekonomike, shoqërore, politike dhe kulturore, duke përfshirë arsimin, median, shëndetësinë dhe shërbime të tjera publike. Veprimet e tilla ofrohen në mënyrë të barabartë për të gjitha komunitetet dhe pjesëtarët e tyre bazuar vetëm në nevojë. 3.5 Republika e Kosovës mbrohet lirinë e lëvizjes dhe sigurinë e pjesëtarëve të komuniteteve në mbarë vendin.
Parimet	a). Parimin e trajtimit të barabartë që nënkupton se nuk do të ketë kurrfarë diskriminimi të drejtpërdrejtë apo të tërthortë ndaj personit, në bazë të gjinisë, moshës, gjendjes martesore, gjuhës, paafësisë fizike apo mendore, orientimit seksual, kombit, mendimit apo bindjes politike, religjionit apo besimit, përkatësisë etnike apo sociale, races, pronës, lindjes ose statuseve tjera; (Ligji Kundër Diskriminimit Nr.2004/3, Neni. 2a)
Diskriminimi direkt dhe indirekt (Ligji Kundër Diskriminimit Nr.2004/3, Neni.3, gërmat a dhe b)	Për qëllimet e nenit 2.a, termet në vijim kanë këto kuptime: a). Diskriminimi i drejtpërdrejtë nënkuptohet kur një person trajtohet, është trajtuar, ose do të trajtohet në mënyrë të pabarabartë në krahasim me tjetrin, duke u bazuar në një apo më shumë nga bazat e përshkuara nën 2 a; b). Diskriminimi i tërthortë nënkuptohet kur nga bazat e përshkuara nën 2 a, një dispozitë, kriter apo praktikë e paanshme në shikim të parë e ven personin në pozitë të pabarabart krahasuar me të tjerë, duke u bazuar në një apo më shumë nga bazat që e ndalojnë diskriminim, përveç në rastet kur dispozita e tillë, praktika apo kriteri mund të arsyetohet në pikëpamje objektive me një qëllim legjitim dhe me mjete legjitime, të domosdoshme për aritjen e qëllimit;
Masa afirmative	6.1.Për sigurimin e barazisë së plotë në praktikë, masat për parandalimin apo kompenzimin për disavantazhet e lidhura me bazat e dhëna nën 2 a, nuk konsiderohet diskriminim, me kusht që kjo të jetë në pajtim me standardet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut. (Ligji Kundër Diskriminimit Nr.2004/3, Neni. 6.1)
Gjuha (Ligj për Komunitete, Neni. 4, paragrafët 1 dhe 6 deri 9)	4.1 Gjuha shqipe dhe serbe dhe alfabetet e tyre janë gjuhët zyrtare të Republikës së Kosovës dhe kanë status të njëjtë në institucionet e saj. Gjuhët turke, boshnjake dhe rome kanë statusin e gjuhëve zyrtare në nivel komunal apo kanë përdorim zyrtar në pajtim me Ligjin për Përdorimin e Gjuhëve. 4.6 Personat që iu përkasin komuniteteve kanë të drejtë të shfaqin në mënyrë të dukshme në publik shenja, mbishkrime dhe informacion tjetër të natyrës private në gjuhën e komunitetit të tyre. 4.7 Në fushat ku personat që iu përkasin komuniteteve përfaqësojnë një pjesë të mjaftueshme të popullatës, emërtimet tradicionale lokale, emërtimet e qyteteve dhe treguesit e tjerë topografikë do të shfaqen edhe në gjuhën e komunitetit përkatës joshumicë. Kjo do të rregullohet nga Ligji mbi Përdorimin e Gjuhëve. 4.8 Përdorimi i gjuhës në marrëdhëniet mes personave që iu përkasin komuniteteve dhe autoriteteve administrative në nivel qendror dhe komunal, në marrëdhënie me gjykatat, median, dhe në arsim rregullohen në Ligjin mbi Përdorimin e Gjuhëve. 4.9 Republika e Kosovës ndërmerr masa afirmative për të siguruar që gjuhët e tjera përveç atyre zyrtare të ruhen, të kultivohen dhe të promovohen dhe do të orientojë sjelljen e saj sipas Kartës Evropiane për Gjuhët Rajonale dhe të Minoriteteve.
Kultura (Ligj për Komunitete, Neni.	5.1 Komunitetet në Republikën e Kosovës dhe pjesëtarët e tyre gëzojnë të drejtën e shprehjes, kultivimit dhe zhvillimit të kulturës dhe traditave të tyre dhe të administrimit të çështjeve të veta kulturore. 5.2 Komunitetet kanë të drejtën e themelimit të shoqatave kulturore, artistike, shkencore dhe arsimore si dhe shoqatave të tjera për shprehjen, forcimin dhe zhvillimin e identitetit të tyre. Këto shoqata kanë të drejtën e regjistrimit të tyre si shoqata qytetare dhe regjistrimi i tillë nuk do t'iu mohohet apo revokohet përveç arsyeve të përcaktuara me ligj.

<p>5, paragrafët 1 deri 6 dhe 10)</p>	<p>5.3 Komunitetet kanë të drejtë të themelojnë organizata përfaqësuese të komunitetit që mund të veprojnë si organizata ombrellë në lidhje me komunitetin përkatës dhe të kërkojnë përfaqësim në Këshillin Konsultativ për Komunitete ...</p> <p>5.4 Organizatat apo shoqatat e themeluara sipas paragrafëve 2 dhe 3 të këtij neni, kanë të drejtën për mbështetje dhe asistencë financiare, përfshirë edhe atë nga Qeveria, në pajtim me ligjin.</p> <p>5.5 Komunitetet dhe pjesëtarët e tyre kanë të drejtë të festojnë festat e tyre tradicionale dhe fetare në mënyrë të lirë dhe të hapur në pajtim me ligjin.</p> <p>5.6 Komunitetet dhe organizatat e tyre përfaqësuese kanë të drejtën të përdorin dhe shfaqin simbolet e komunitetit të tyre në pajtim me ligjin dhe standardet ndërkombëtare.</p> <p>5.10 Republika e Kosovës do ta ruajë trashëgiminë kulturore dhe fetare të të gjitha komuniteteve si pjesë përbërëse të trashëgimisë së Kosovës, dhe do të sigurojë mbrojtje efektive të vendeve dhe monumenteve të rëndësishme kulturore dhe fetare për komunitetet, në pajtim me ligjin.</p>
<p>Mediat</p> <p>(Ligj për Komunitete, Neni. 6, paragrafët 1 deri 8)</p>	<p>6.1 Komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre iu garantohet qasja në informacion pa diskriminim. Komunitetet dhe pjesëtarët e tyre kanë të drejtë t'i krijojnë dhe përdorin mediat e tyre, përfshirë edhe për qëllimin e ofrimit të informatave në gjuhën e tyre, mes tjerash, nëpërmjet gazetave ditore dhe agjensioneve të lajmeve. Komunitetet dhe pjesëtarët e tyre kanë numër të rezervuar të frekuencave për mediat elektronike, në pajtim me ligjin dhe standardet ndërkombëtare.</p> <p>6.2 Komuniteteve iu garantohet qasje dhe përfaqësim i barabartë në mediat publike transmetuese. Programeve për komunitet do t'i ndahet kohë në kanalet e transmetimit publik që të sigurohet se perspektiva e komuniteteve zë një vend të rëndësishëm në transmetimin e lajmeve vendore.</p> <p>6.3 Komunitetet kanë të drejtën e programeve në gjuhën e tyre në mediat publike transmetuese, në pajtim me ligjin. Programet e tilla duhet të mbulojnë aktivitetet e komunitetit përkatës dhe përmbajtje të tjera që janë në interes të tij, duke përfshirë lajmet, kulturën, sportin dhe argëtimin. Personat që iu përkasin komuniteteve kanë rol udhëheqës në prodhimin dhe shfaqjen e programeve të tilla.</p> <p>6.4 Mediat publike transmetuese sigurojnë, në nivel kombëtar dhe lokal, një numër adekuat të orëve të programit në gjuhën e komunitetit duke përfshirë oraret me shikim/dëgjim maksimal. Numri minimal i orëve të programeve të komuniteteve do të përcaktohet me ligj.</p> <p>6.6 Garantohet pranimi i lirë i valëve të transmetimeve ndërkufitare, qofshin ato të drejtpërdrejta apo nëpërmjet mjeteve të ritransmetimit.</p> <p>6.7 Personat që iu përkasin komuniteteve përfaqësohen në mënyrë adekuate në organet rregullatore që kanë të bëjnë me mediat në Republikën e Kosovës. Përfaqësuesit e komuniteteve emërohen nga Komisioni i Pavarur i Mediave në konsultim me organizatat përfaqësuese të komuniteteve.</p> <p>6.8 Rregulloret që kanë të bëjnë me ndalimin e nxitjes apo përhapjes së urrejtjes ose jo tolerancës racore, etnike apo fetare duhet të zbatohen edhe për mediat transmetuese që u përmenden më lart.</p>
<p>Feja</p> <p>(Ligj për Komunitete, Neni. 7, paragrafët 1 deri 7)</p>	<p>7.1 Republika e Kosovës nuk ka fe zyrtare dhe është neutrale për sa u përket çështjeve të besimeve fetare.</p> <p>7.2 Personat që iu përkasin komuniteteve kanë të drejtë në lirinë e besimit, ndërgjegjes dhe fesë. Kjo e drejtë përfshin lirinë për të pasur, mos pasur, mbajtur apo ndryshuar fenë apo besimin, dhe lirinë për të manifestuar, qoftë vetëm apo në komunitet me të tjerët, publikisht apo privatisht, fenë apo besimin, në adhurim, mësimdhënie, praktikë dhe vëzhgim. Kjo e drejtë do t'i nënshtrohet vetëm kufizimeve që parashihen me ligj dhe standardet ndërkombëtare.</p> <p>7.3 Republika e Kosovës nuk ndërhyr në lirinë fetare të komuniteteve dhe personave që iu përkasin atyre.</p> <p>7.4 Praktikimi i riteve fetare, format tradicionale të jetesës fetare, duke përfshirë jetesën monastike dhe edukimin fetar mbrohen krahas pronës së kishës.</p> <p>7.5 Republika e Kosovës promovon ruajtjen e trashëgimisë kulturore dhe fetare të gjithë komuniteteve si pjesë përbërëse e trashëgimisë së Kosovës.</p> <p>7.6 Kishës Ortodokse Serbe në Kosovë i ofrohet mbrojtje dhe gëzim i të drejtave, privilegjeve dhe imuniteteve të saj në pajtim me Ligjin mbi Themelimin e Zonave të Veçanta të Mbrojtura.</p> <p>7.7 Komunitetet dhe pjesëtarët e tyre kanë të drejtë të themelojnë organizata dhe institucione fetare të komunitetit në pajtim me ligjin. Ushtrimi i kësaj të drejte do t'i nënshtrohet vetëm kërkesës ligjore për regjistrim. Kufizimet aplikohen vetëm ashtu si parashikohet në paragrafin 2 të këtij neni.</p>
<p>Arsimimi</p> <p>(Ligj Për Komuniteteve, Neni. 8, paragrafët 1 deri 2)</p>	<p>8.1 Të gjithë personat që iu përkasin komuniteteve kanë të drejtë të marrin shkollim publik në të gjitha nivelet, në njërën nga gjuhët zyrtare të Kosovës që ata e zgjedhin. Personat që iu përkasin komuniteteve kanë të drejtë në shkollim publik parashkollor, fillor dhe të mesëm në gjuhën e tyre edhe nëse ajo nuk është gjuhë zyrtare. Qeveria vendos pragjet e arsyeshme dhe të zbatueshme për themelimin e klasave apo shkollave të veçanta që funksionojnë në gjuhët e komuniteteve. Pragu minimal për klasa apo shkolla të tilla është më i ulët se pragjet e vendosura normalisht për institucionet dhe klasat shkollore. Pragjet maksimale do të korrespondojnë me pragjet e vendosura normalisht për klasat shkollore. Kjo rregullohet me ligj.</p> <p>8.2 Në komunat në të cilat, ka një numër të pamjaftueshëm nxënësish për të vënë në dispozicion shkollimin në një gjuhë jo-zyrtare të komunitetit, Qeveria e Republikës së Kosovës e ka për detyrim të ofrojë alternativa, duke përfshirë transportin e subvencionuar deri në zonat ku ofrohet shkollim i tillë, shkollimin në distancë, aranzhimet e ndryshme për mësimdhënie të lëvizshme, apo edhe ofertat për qëndrim në konvikt.</p> <p>8.3 Republika e Kosovës garanton mundësitë ekzistuese për trajnim profesional dhe shkollim të lartë në nivel universitar, në gjuhët e komuniteteve. Në pajtim me nevojën e shprehur dhe mundësitë financiare, Qeveria e Republikës së Kosovës do të ofrojë shkollim të mëtutjeshëm të lartë dhe programe të trajnimit profesional në gjuhët e komuniteteve.</p> <p>8.4 Komunitetet dhe pjesëtarët e komuniteteve kanë të drejtë të themelojnë dhe menaxhojnë institucionet e tyre private për shkollim dhe trajnim, për të cilat mund të ofrohet ndihmë financiare publike, në pajtim me ligjin dhe standardet ndërkombëtare. Institucionet e tilla kanë të drejtë të aplikojnë për akreditim nga Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë, nëse janë në përputhje me standardet e përgjithshme arsimore të plan-programeve të Republikës së Kosovës, në pajtim me ligjin. Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë monitoron cilësinë e mësimdhënies në pajtim me ligjin.</p> <p>8.5 Shkollat që japin mësim në gjuhën serbe mund të aplikojnë plan-programe apo tekste mësimore të përgatitura nga Ministria e Arsimit e Republikës së Serbisë pas njoftimit të Ministrisë Kosovare të Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë, në pajtim me procedurat e vendosura në Ligjin për Arsimin Lokal.</p> <p>8.6 Universiteti i Mitrovicës Veriore është një institucion autonom publik i shkollimit të lartë. Komuna e Mitrovicës Veriore ka autoritet të ushtrisë përgjegjësi për këtë universitet në gjuhën serbe siç rregullohet me ligj.</p> <p>8.7 Për të gjitha rastet përveç atyre të përmendura në paragrafin 5 të këtij neni, Qeveria e Republikës së Kosovës harton plan-programe të integruara në gjuhët e komuniteteve të cilat nuk janë gjuhë zyrtare si dhe standardet arsimore për të gjitha aspektet e shkollimit dhe monitoron dhe përforcon cilësinë e mësimdhënies në gjuhët e komuniteteve. Institucionet shkollore që veprimtarinë e tyre e zhvillojnë në gjuhën e një komuniteti që nuk është gjuhë zyrtare, mund të t'i dizajnojnë plan-programet shkollore të tyre në mënyrën e tyre, me kusht</p>

	<p>që ato të jenë në përputhje me kornizën e përgjithshme të planprogramit të integruar dhe që t'i përmbushin standardet e arritjes që përcaktohen nga Qeveria e Republikës së Kosovës. Për më tepër, komunitetet kanë të drejtë që në bashkëpunim me Qeverinë, të përgatisin module shkollore që kanë të bëjnë me kulturën, historinë dhe traditat e tyre.</p> <p>8.8 Qeveria e Republikës së Kosovës në përgatitjet e saj për trajnimin e mësuesve, siguron që të ketë kuadër të mjaftueshëm për t'i përmbushur obligimet e cekura në paragrafin 6 të këtij neni. Trajnimi i mësuesve për ata që kërkojnë të japin mësim në gjuhët e komuniteteve zhvillohen në gjuhët përkatëse. Gjatë përzgjedhjes së kandidatëve të përshatshëm, autoritetet duhet të kenë parasysh nevojën që mësimdhënia në gjuhët e komuniteteve të ofrohet nga folësit e kualifikuar të gjuhës së dhënë, ku parapëlqehen folësit burimor.</p> <p>8.9 Qeveria e Republikës së Kosovës siguron që drejtuesit dhe mësuesit e institucioneve të shkollimit publik që aktivitetin e tyre e zhvillojnë në gjuhët e komuniteteve janë kryesisht përfaqësues të këtyre komuniteteve dhe njohin në tërësi identitetin e komunitetit përkatës</p> <p>8.10 Në shkollat fillore dhe të mesme në të cilat gjuha e mësimi nuk është gjuhë zyrtare, nxënësit do të mësojnë një gjuhë zyrtare sipas zgjedhjes së tyre në pajtim me ligjin.</p> <p>8.11 Qeveria e Republikës së Kosovës siguron qasje të barabartë të personave që iu përkasin komuniteteve në arsimin e lartë në nivelin universitar. Në këtë drejtim, Qeveria krijon masa të veçanta për të siguruar pranimin e kandidatëve që vijnë nga shkollat e komuniteteve në institucionet e arsimit të lartë dhe universitar.</p> <p>8.12. Plan-programi shkollor kombëtar i Kosovës mbulon historinë, kulturën dhe atributet e tjera të komuniteteve tradicionalisht të pranishme në vend, me qëllim që të nxis frymën e respektit, mirëkuptimit dhe tolerancës midis të gjitha komuniteteve në Kosovë. Organizatat përfaqësuese të komuniteteve do të konsultohen gjatë hartimit të plan-programit të tillë.</p>
<p>Mundësitë Ekonomike dhe Shoqërore</p> <p><i>(Ligj për Komunitete, Neni. 9, paragrafët I deri 7)</i></p>	<p>9.1 Komunitetet dhe pjesëtarët e tyre kanë të drejtë të gëzojnë pronën e tyre dhe mundësinë për të punuar me kompensim të drejtë dhe të barabartë, pa diskriminim.</p> <p>9.2 Republika e Kosovës, krahas masave me synim të veçantë, zhvillon programe dhe iniciativa të tjera për punësim publik, që kanë synim të tejkalojnë diskriminimin e drejtpërdrejtë apo të tërthortë të personave që iu përkasin komuniteteve. Konsiderim I veçantë i kushtohet përmirësimit të gjendjes së komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian.</p> <p>9.3 Planifikimi, zhvillimi, implementimi dhe vlerësimi i mekanizmave të veçantë për shtimin e mundësive për zhvillim ekonomik dhe punësim për grupet e cenushme Brenda shoqërisë bëhet me pjesëmarrjen dhe konsultimin e plotë të organizatave përfaqësuese të komuniteteve. Vëmendje e veçantë i kushtohet të varfërve, të moshuarve, fëmijëve, familjeve të reja dhe familjeve me një prind, vejtash dhe anëtarëve me aftësitë të kufizuara të komuniteteve.</p> <p>9.4 Republika e Kosovës siguron barazi midis meshkujve dhe femrave në punësim, mundësi ekonomike dhe shoqërore si dhe monitoron rregullisht nëse femrat janë në rrezik të diskriminimit të dyfishtë, si rrjedhojë e gjinisë apo përkatësisë në ndonjë komunitet të veçantë. Qeveria miraton masa të veçanta kundër këtij diskriminimi.</p> <p>9.5 Personat që iu përkasin komuniteteve kanë të drejtë në përfaqësim të barabartë në punësim në të gjitha nivelet në ndërmarrjet publike, institucionet publike, përfshirë sektorin e sigurisë, gjyqësorin, shërbimin e prokurorisë, agjencitë qeveritare që kanë të bëjnë me administrimin e drejtësisë dhe shërbimet korrektuese, mbrojtjen, sigurinë dhe inteligjencën.</p> <p>9.6 Nëse personat që iu përkasin komuniteteve hasin në vështirësi në përmbushjen e standardeve për pranim në postet e shërbimeve publike, veçanërisht përfshirë postet e larta, merren masa të posaçme</p> <p>9.7 Personat që iu përkasin komuniteteve do të kenë mundësi të barabarta në procedurat që kanë të bëjnë me prokurimin publik apo privatizimin e pronës publike.</p>
<p>Shëndetësia</p> <p><i>(Ligj për Komunitete, Neni. 10, paragrafët I deri 6)</i></p>	<p>10.1 Qeveria e Republikës së Kosovës ndërmerr masat e nevojshme për t'u siguruar se personat që iu përkasin komuniteteve kanë qasje të barabartë në kujdesin shëndetësor pa diskriminim.</p> <p>10.2 Republika e Kosovës merr masa të veçanta për të siguruar ofrimin e shërbimeve shëndetësore të kënaqshme për personat që iu përkasin komuniteteve të rrezikuara në pikëpamje shoqërore dhe ekonomike.</p> <p>10.3 Udhëzimet e kujdesit shëndetësor do të jenë në dispozicion në gjuhët përkatëse të komuniteteve.</p> <p>10.4 Republika e Kosovës njeht kualifikimet mjekësore të përfituara jashtë vendit, në veçanti të kualifikimeve të personave që flasin gjuhë të komuniteteve, me kusht që këto kualifikime mjekësore të jenë në përputhje me standardet ndërkombëtare të akreditimit bazuar në ligjin në fuqi.</p> <p>10.5 Informacioni që ka të bëjë me edukimin e kujdesit shëndetësor, përfshirë informacionin për të drejtat dhe detyrimet e komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre eksponohen dhe ofrohen në gjuhët e komuniteteve përkatëse.</p> <p>10.6 Republika e Kosovës vendos procedura efektive, transparente, me mundësi pjesëmarrjeje dhe qasje për të monitoruar qasjen në shërbimet e kujdesit shëndetësor dhe ofrimin e këtyre shërbimeve për pjesëtarët e komuniteteve</p>
<p>Pjesëmarrja politike</p> <p><i>(Ligj Për Komuniteteve, Neni. 11, paragrafët I deri 5)</i></p>	<p>11.1 Komunitetet dhe pjesëtarët e tyre kanë të drejtë pjesëmarrjeje efektive në vendimmarrje politike në të gjitha nivelet e qeverisë, përfshirë vendimet që janë me rëndësi të veçantë për ta ose për zonën në të cilën ata jetojnë. Një pjesëmarrje e tillë sigurohet përmes përfaqësimit në Kuvendin, Qeverinë, Gjyqësorin dhe organet e tjera të Republikës së Kosovës që parashihen e Republikës së Kosovës.</p> <p>11.2 Pjesëmarrja në qeverisjen lokale garantohepërmes ligjit për vetëqeverisjen lokale, përfshirë themelimin e zyrës së Zëvendës Kryesuesit të Kuvendit Komunal për Komunitete dhe nën-kryetarit të Komunës për Komunitete.</p> <p>11.3. Personat që iu përkasin komuniteteve kanë të drejtë të formojnë parti politike dhe të kandidohen për poste dhe pozita zyrtare në të gjitha nivelet e qeverisjes.</p> <p>11.4. Partitë politike, përveç atyre të themeluara nga personat që iu përkasin komuniteteve, të cilat synojnë t'i përfaqësojnë ato komunitete, nuk mund ta përjashtojnë personat në bazë të përkatësisë së tyre në komunitete, dhe inkurajohen të jenë të hapura ndaj shumëllojshmërisë së shoqërisë së Kosovës.</p> <p>11.5. Në përputhje me paragrafin 3 të nenit 5 të këtij ligji, organizatat përfaqësuese të komuniteteve inkurajohen të ndihmojnë komunitetet përkatëse në përfaqësimin e interesave të tyre në mënyrë të konsoliduar dhe të luajnë rolin e tyre në vetë menaxhimin e burimeve të vëna në dispozicion për avancimin e jetës së tyre kulturore</p>
<p>Përfaqësimi të drejtë dhe proporcional të komuniteteve në shërbimin civil</p>	<p>11.3. Në kuadër të shërbimit civil në institucionet e nivelit qendror minimum 10% e posteve duhet të rezervohen për personat të cilët iu përkasin komuniteteve të cilët nuk janë shumicë në Kosovë dhe që përmbushin kriteret specifike të punësimit. Në nivelin komunal për anëtarët e kualifikuar të komuniteteve që nuk janë shumicë në komunë, do të jetë i rezervuar numri i vendeve të punës në pajtim me përfaqësimin procentual të komuniteteve të komunës së dhënë. (Ligji Nr. 03/L-149 Për Shërbimin Civil të Republikës së Kosovës, Neni 11, paragrafët 3)</p>
<p>Pjesëmarrja e barabartë e femrave dhe meshkujve</p> <p><i>Ligji Nr. 2004/2</i></p>	<p>3.2. Pjesëmarrja e barabartë e femrave dhe meshkujve sipas nenit 3 pika 3.1 arrihet në rastet kur pjesëmarrja e një gjinie në institucione, organe apo në nivele të pushtetit është 40 %.</p> <p>3.3. Gjatë emërimit në organet qendrore dhe në organet e qeverisjes lokale, si dhe te personat e tjerë juridik me pushtet publik, duhet të respektohet pjesëmarrja e barabartë e femrave dhe meshkujve në përputhje me paragrafin 3.2.</p> <p>3.4. Organet kompetente gjatë emërimit të anëtarëve të këshillave, komisioneve dhe organeve përfaqësuese brenda dhe jashtë Kosovës duhet të përfillin përfaqësimin e barabartë të femrave dhe meshkujve në këta këshilla, komisione dhe organe përfaqësuese.</p>

<i>Për Barazi Gjinore, Neni 3, paragrafët 2 deri 3.5.</i>	3.5. Gjatë emërimit të institucioneve, ndërmarrjeve publike, rrugëve, të respektohet barazia gjinore.
---	---

Aneks 8.1(b). Abstrakt i dispozitave Kushtetuese lidhur me të drejtat dhe pjesëmarrjen e komuniteteve

Neni 156 [Refugjatët dhe Personat e Zhvendosur Brenda Vendit]

Republika e Kosovës promovon dhe lehtëson kthimin e sigurt dhe me dinjitet të refugjatëve dhe personave të zhvendosur brenda vendit, dhe u ndihmon atyre për kthimin e pronave dhe posedimeve të tyre.

Kapitulli III Të Drejtat e Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të tyre

Neni 57 [Parimet e Përgjithshme]

1. Banorët që i përkasin një grupi të njëjtë kombëtar ose etnik, gjuhësor ose fetar, tradicionalisht të pranishëm në territorin e Republikës së Kosovës (Komunitetet), gëzojnë të drejta të veçanta, të përcaktuara me këtë Kushtetutë, krahas të drejtave dhe lirive themelore të njeriut, të përcaktuara në Kapitullin II të kësaj Kushtetute.
2. Çdo pjesëtar i komunitetit do të ketë të drejtën që të zgjedhë lirisht nëse do të trajtohet ose të mos trajtohet si pjesëtar i komunitetit dhe nga kjo zgjedhje ose nga ushtrimi i të drejtave që ndërlidhen me këtë zgjedhje, nuk do të rezultojë asnjë diskriminim.
3. Pjesëtarët e komuniteteve do të kenë të drejtë që të shprehin, të avancojnë dhe të zhvillojnë lirisht identitetin dhe atributet e tyre si komunitet.
4. Ushtrimi i këtyre të drejtave do të bartë me vete detyrimet dhe përgjegjësitë për të vepruar në pajtim me ligjin e Republikës së Kosovës, dhe nuk i cenon të drejtat e të tjerëve.

Neni 58 [Përgjegjësitë e Shtetit]

1. Republika e Kosovës **siguron kushtet e duhura, të cilat u mundësojnë komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre që të ruajnë, të mbrojnë dhe të zhvillojnë identitetin e tyre.** Qeveria do të përkrahë veçanërisht nismat kulturore të komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre, përfshirë këtu edhe nëpërmjet ndihmës financiare.
2. Republika e Kosovës do të **promovoj frymën e tolerancës, dialogut dhe do të mbështesë pajtimin ndërmjet komuniteteve dhe do të respektoj standardet e përcaktuara me Konventën Kornizë të Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare dhe me Kartën Evropiane për Gjuhët Rajonale ose të Pakicave.**
3. Republika e Kosovës do të **ndërmerr të gjitha masat e nevojshme për të mbrojtur personat të cilët mund t'u nënshtrohen kërcënimeve ose veprimeve diskriminuese, armiqësisë a dhunës, si rrjedhojë e identitetit të tyre kombëtar, etnik, kulturor, gjuhësor ose fetar.**
4. Republika e Kosovës, sipas nevojës, do të miratojë **masa adekuate për të promovuar një barazi të plotë dhe efektive ndërmjet pjesëtarëve të komuniteteve në të gjitha fushat e jetës ekonomike, shoqërore, politike dhe kulturore.** Masat e tilla nuk do të konsiderohen të jenë vepër e diskriminimit.
5. Republika e Kosovës **do të promovoj ruajtjen e trashëgimisë fetare dhe kulturore të të gjitha komuniteteve,** si pjesë përbërëse e trashëgimisë së Kosovës. Republika e Kosovës do të ketë detyrë të posaçme për të siguruar mbrojtjen efektive të tërësisë së objekteve dhe monumenteve të rëndësishme kulturore dhe fetare për komunitetet.
6. Republika e Kosovës **ndërmerr veprime efektive kundër të gjithë atyre që pengojnë gëzimin e të drejtave të pjesëtarëve të komuniteteve.** Republika e Kosovës do të përmbahet nga politikat ose praktikat që kanë për qëllim asimilimin, kundër vullnetit të tyre, të personave që u përkasin komuniteteve, dhe

Neni 59 [Të Drejtat e Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të Tyre]

- Pjesëtarët e komuniteteve kanë të drejtë që, në mënyrë individuale ose si komunitet:
- (1) **të shprehin, mbajnë dhe zhvillojnë kulturën e tyre** dhe të ruajnë elementet thelbësore të identitetit të tyre, përkatësisht fenë, gjuhën, traditat dhe kulturën e tyre;
 - (2) **të marrin arsimim publik në të gjitha nivelet, në njërën nga gjuhët zyrtare** të Republikës së Kosovës, sipas zgjidhjes së tyre;
 - (3) **të marrin arsimim publik parafillor, fillor dhe të mesëm, në gjuhën e tyre, deri në masën e përcaktuar me ligj,** ku pragu për themelimin e paraleleve a shkollave të veçanta për këtë qëllim, do të jetë më i ulët sesa ai që përcaktohet rëndom për institucionet arsimore;
 - (4) **të themelojnë** dhe të menaxhojnë institucionet private të arsimit dhe trajnimit, për të cilat mund të jepet ndihma financiare publike, në pajtim me ligjin dhe standardet ndërkombëtare;
 - (5) **të përdorin gjuhën dhe alfabetin** e tyre lirisht në jetën private dhe publike;
 - (6) **të përdorin gjuhën dhe alfabetin** e tyre në marrëdhëniet e tyre me autoritetet komunale ose me zyrat lokale të autoriteteve qendrore në fushat në të cilat ata përfaqësojnë një pjesë të mjaftueshme të popullatës, në pajtim me ligjin. Shpenzimet e bëra për interpretuesit ose përkthyesit, do të mbuloohen nga autoritetet kompetente;
 - (7) **të përdorin dhe të shfaqin simbolet e komunitetit,** në pajtim me ligjin dhe standardet ndërkombëtare;
 - (8) **të regjistrojnë emrat personal në formën e tyre origjinale** dhe në shkrimin e gjuhës së tyre, si dhe emrat e tyre t'i kthejnë në formën origjinale, nëse u janë ndryshuar me dhunë;
 - (9) **të kenë emërtime lokale, emërtime të rrugëve dhe tregues të tjerë topografikë,** që pasqyrojnë dhe janë të ndjeshëm ndaj karakterit shumetnik dhe shumëgjuhësor të zonës përkatëse;
 - (10) **të kenë qasje të garantuar dhe përfaqësim të veçantë në mediet transmetuese publike** si dhe programet në gjuhën e tyre, në pajtim me ligjin dhe standardet ndërkombëtare;
 - (11) **të krijojnë dhe të përdorin mediet e tyre vetjake,** përfshirë këtu ofrimin e informacioneve në gjuhën e tyre, ndër të tjera, përmes gazetave ditore e shërbimeve kablllore, dhe përdorimin e një numri të rezervuar të frekuencave për mediet elektronike, në pajtim me ligjin dhe standardet ndërkombëtare. Republika e Kosovës do të marrë të gjitha masat e nevojshme për sigurimin e një plani ndërkombëtar të frekuencave, për t'i mundësuar komunitetit Serb në Kosovë qasje në një kanal televiziv të pavarur, të licencuar në gjuhën Serbe, në mbarë Republikën e Kosovës;
 - (12) **të gëzojnë kontakte të papenguara ndërmjet tyre përbrenda Republikës së Kosovës, dhe të themelojnë e të mbajnë kontakte të lira dhe paqësore me personat në cilindo shtet,** sidomos me ata që kanë të përbashkët identitetin etnik, kulturor, gjuhësor a fetar, ose trashëgiminë e përbashkët kulturore, në pajtim me

<p>do t'i mbrojtë ata persona nga çfarëdo veprimi që ka për qëllim një asimilim të tillë.</p> <p>7. Republika e Kosovës siguron, në baza jodiskriminuese, që të gjitha komunitetet dhe pjesëtarët e tyre të mund të ushtrojnë të drejtat e tyre, të specifikuar me këtë Kushtetutë.</p>	<p>ligjin dhe standardet ndërkombëtare;</p> <p>(13) të gëzojnë kontakte të papenguara me dhe të marrin pjesë, pa diskriminim, në aktivitetet e organizatave joqeveritare lokale, rajonale dhe ndërkombëtare;</p> <p>(14) të themelojnë shoqata të kulturës, artit, shkencës dhe arsimit, si dhe shoqata të studiuesve e shoqata të tjera për shprehjen, avancimin dhe zhvillimin e identitetit të tyre.</p>
---	---

Pjesëmarrja e personave të përkatësis jo-shumicë në jetën publike dhe vendimmarrje

<p>Neni 60 [Këshilli Konsultativ për Komunitete]</p> <p>1. Një Këshill Konsultativ për Komunitete vepron nën autoritetin e Presidentit të Republikës së Kosovës, në të cilin përfaqësohen të gjitha komunitetet.</p> <p>2. Këshilli Konsultativ për Komunitete përbëhet, përveç të tjerësh, nga përfaqësues të asociacioneve të komuniteteve.</p> <p>3. Mandati i Këshillit Konsultativ për Komunitete përfshin:</p> <p>(1) ofrimin e një mekanizmi për shkëmbimin e rregullt ndërmjet komuniteteve dhe Qeverisë së Kosovës;</p> <p>(2) mundësinë e komuniteteve për të komentuar në një fazë të hershme nismat legjislative dhe politike, të cilat mund të përgatiten nga Qeveria, për të sugjeruar nisma të tilla dhe për të kërkuar që pikëpamjet e tyre të përfshihen në projektet dhe programet përkatëse;</p> <p>(3) çdo përgjegjësi a funksion tjetër, në pajtim me ligjin.</p> <p>Neni 61 [Përfaqësimi në Punësim në Institucionet Publike]</p> <p>Komunitetet dhe pjesëtarët e tyre do të kenë të drejtë për përfaqësim të barabartë në punësim në organet publike dhe ndërmarrjet publike në të gjitha nivelet, përfshirë këtu veçanërisht në shërbimin policor në zonat e banuara me komunitetin përkatës, duke respektuar në të njëjtën kohë rregullat që kanë të bëjnë me kompetencën dhe integritetin e qeverisjes së administratës publike.</p>	<p>Neni 62 [Përfaqësimi në Organet e Pushtetit Lokal]</p> <p>1. Në komunat në të cilat së paku dhjetë për qind (10%) të banorëve u përkasin komuniteteve, të cilat në ato komuna nuk janë shumicë, posti i zëvendës kryetarit për komunitete të kuvendit të komunës do të rezervohet për një përfaqësues nga radhët e këtyre komuniteteve.</p> <p>2. Postin e zëvendës kryetarit do ta mbajë kandidati që i përket popullatës që nuk është shumicë, që ka marrë shumicën e votave në listën e hapur të kandidatëve për zgjedhje për kuvendin e komunës.</p> <p>3. Zëvendës kryetari për komunitetet, do të promovojë dialog ndërmjet komuniteteve dhe shërben si pikë formale e kontaktit për adresimin e brengave dhe interesave të komuniteteve që nuk janë shumicë në takimet e kuvendit të komunës dhe në punët e saj. Zëvendës kryetari gjithashtu është përgjegjës për shqyrtimin e ankesave që parashtrihen nga komunitetet ose pjesëtarët e tyre, nëse aktet e vendimit e kuvendit të komunës shkelin të drejtat e tyre të garantuara me Kushtetutë. Zëvendës kryetari këto çështje i referon kuvendit të komunës, për rishqyrtimin e aktit a të vendimit të marrë.</p> <p>4. Në rast se kuvendi i komunës vendos që të mos rishqyrtojë aktin a vendimin e vet, ose nëse zëvendës kryetari vlerëson se, edhe pas rishqyrtimit rezultati përbën shkelje të të drejtave të garantuara me Kushtetutë, ai/a mund të parashtrijë çështjen drejtpërdrejt në Gjykatën Kushtetuese, e cila mund të vendosë nëse do të pranohet ta shqyrtojë rastin përkatës.</p> <p>5. Në këto komuna përfaqësimi në organin ekzekutiv për komunitetet që nuk janë shumicë në Republikën e Kosovës është i garantuar.</p>	<p>Kapitulli IV Kuvendi i Republikës së Kosovës Neni 64 [Struktura e Kuvendit]</p> <p>1. Kuvendi ka njëqind e njëzet (120) deputetë të zgjedhur me votim të fshehtë bazuar në listat e hapura. Vendet në Kuvend ndahen midis të gjitha partive, koalicioneve, nismave qytetare dhe kandidatëve të pavarur, në përpjesëtim me numrin e votave të vlefshme, të fituara prej tyre, në zgjedhjet për Kuvendin.</p> <p>2. Në kuadër të kësaj ndarjeje, njëzet (20) prej njëqind e njëzet (120) vendeve janë të garantuara për përfaqësimin e komuniteteve që nuk janë shumicë në Kosovës, si vijon:</p> <p>(1) partitë, koalicionet, nismat qytetare dhe kandidatët e pavarur, të cilët janë deklaruar se përfaqësojnë komunitetin Serb, do të kenë numrin e vendeve në Kuvend të fituar në zgjedhjet e hapura, me minimumin dhjetë (10) vende të garantuara, në rast se numri i vendeve të fituara është më i vogël se dhjetë (10);</p> <p>(2) partitë, koalicionet, nismat qytetare dhe kandidatët e pavarur, të cilët janë deklaruar se përfaqësojnë komunitetet e tjera, në Kuvend do të kenë numrin e vendeve të fituara në zgjedhjet e hapura me minimumin e vendeve të garantuara si në vijim: komuniteti Rom një (1) vend; komuniteti Ashkali një (1) vend; komuniteti Egjiptian një (1) vend; dhe një (1) vend shtesë do t'i jepet komunitetit Rom, Ashkali, ose Egjiptian, që ka numrin më të madh të votave të përgjithshme; komuniteti Boshnjak tri (3) vende, komuniteti Turk dy (2) vende dhe komuniteti Goran një (1) vend, nëse numri i vendeve të fituara nga secili komunitet është më i vogël se numri i vendeve të garantuara.</p>
<p>Neni 78 [Komisioni për të Drejtat dhe Interesat e Komuniteteve]</p> <p>1. Komisioni për të Drejtat dhe Interesat e Komuniteteve është komisioni i përhershëm i Kuvendit. Ky komision përbëhet nga një e treta (1/3) e anëtarëve që përfaqësojnë grupin e deputetëve të Kuvendit, të cilët mbajnë vende të rezervuara a të garantuara për komunitetin Serb, nga një e treta (1/3) e anëtarëve që përfaqësojnë grupin e deputetëve të Kuvendit, të cilët mbajnë vende të rezervuara a të garantuara për komunitetet e tjera që nuk janë shumicë, dhe një e treta (1/3) e anëtarëve nga komuniteti shumicë, të përfaqësuar në Kuvend.</p> <p>2. Me kërkesën e cilitdo anëtar të Kryesisë së Kuvendit, çdo ligj i propozuar do të dorëzohet në Komisionin për të Drejtat dhe Interesat e Komuniteteve. Komisioni, me shumicën e votave të anëtarëve të tij, do të vendosë nëse do të bëjë rekomandime në lidhje me ligjin e propozuar brenda dy javësh.</p> <p>3. Për të siguruar që të drejtat dhe interesat e komuniteteve janë adresuar si duhet, Komisioni mund t'i bëjë rekomandime komisionit tjetër përkatës ose Kuvendit.</p> <p>4. Komisioni, me nismën e vet, mund të propozojë ligje dhe masa të tilla të tjera brenda përgjegjësisë të Kuvendit, të cilat i konsideron se janë të duhura për të adresuar interesat e komuniteteve. Anëtarët e Komisionit mund të japin mendime individuale.</p> <p>5. Një çështje mund t'i referohet komisionit për mendim këshillimor nga Kryesia e Kuvendit, një komisioni tjetër,</p>	<p>Neni 81 [Legjislacioni me Interes Vital]</p> <p>1. Për miratimin, ndryshimin ose shfuqizimin e ligjeve në vijim, kërkohet vota e shumicës së deputetëve të Kuvendit të cilët janë të pranishëm dhe që votojnë, si dhe të shumicës së deputetëve të Kuvendit që janë të pranishëm dhe që votojnë, të cilët mbajnë vende të rezervuara ose të garantuara për përfaqësuesit e Komuniteteve që nuk janë shumicë:</p> <p>(1) ligjet të cilat ndryshojnë kufijtë e komunave, themelojnë ose shuajnë komuna, përkufizojnë shtrirjen e pushteteve të komunave dhe pjesëmarrjen e tyre në marrëdhëniet ndërkomunale dhe tejkufitare;</p> <p>(2) ligjet të cilat zbatojnë të drejtat e komuniteteve dhe pjesëtarëve të tyre, me përjashtim të atyre të përcaktuara me Kushtetutë;</p> <p>(3) ligjet për përdorimin e gjuhëve;</p> <p>(4) ligjet për zgjedhjet lokale;</p> <p>(5) ligjet për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore;</p> <p>(6) ligjet për liritë fetare ose për marrëveshjet me komunitetet fetare;</p> <p>(7) ligjet për arsimit;</p> <p>(8) ligjet për përdorimin e simboleve, përfshirë simbolet e komuniteteve dhe për festat publike.</p> <p>2. Asnjëri nga ligjet me interes vital, nuk mund t'i nënshtrohet referendumit.</p>	<p>Neni 96 [Ministritë dhe Përfaqësimi i Komuniteteve]</p> <p>1. Ministritë dhe organet e tjera ekzekutive themelohen, sipas nevojës, për kryerjen e funksioneve brenda kompetencave të Qeverisë.</p> <p>2. Numri i anëtarëve të Qeverisë përcaktohet me aktin e brendshëm të saj.</p> <p>3. Në Qeveri do të jenë së paku një (1) Ministër nga komuniteti Serb dhe një (1) Ministër nga ndonjë komunitet tjetër joshumicë në Kosovë. Nëse janë më shumë se dymbëdhjetë ministra, Qeveria do të ketë edhe një ministër të tretë, i cili përfaqëson një nga komunitetet joshumicë në Kosovë.</p> <p>4. Do të jenë së paku dy (2) zëvendësministra nga komuniteti Serb i Kosovës dhe dy (2) zëvendësministra nga komunitete të tjera joshumicë në Kosovë. Nëse janë më shumë se dymbëdhjetë (12) ministra, Qeveria do të ketë edhe një zëvendësministër të tretë, i cili përfaqëson komunitetin Serb, dhe një (1) tjetër zëvendësministër, i cili përfaqëson një nga komunitetet e tjera joshumicë në Kosovë ...</p>

ose një grupi të përbërë nga të paktën dhjetë (10) deputetë të Kuvendit.		
<p>Neni 104 [Emërimi dhe Shkarkimi i Gjyqtarëve]</p> <p>1. Gjyqtarët i emëron, riemëron dhe shkarkon Presidenti i Republikës së Kosovës, me propozimin e Këshillit Gjyqësor të Kosovës.</p> <p>2. Përbërja e gjyqësorit pasqyron shumëllojshmërinë etnike të Kosovës dhe parimet e pranuar ndërkombëtarisht të barazisë gjinore.</p> <p>3. Përbërja e gjykatave pasqyron përbërjen etnike të jurisdiksionit territorial të gjykatës përkatëse. Para dhënies së propozimit për emërim ose riemërim, Këshilli Gjyqësor i Kosovës këshillohet me gjykatën përkatëse ...</p>	<p>Neni 108 [Këshilli Gjyqësor i Kosovës]</p> <p>1. Këshilli Gjyqësor i Kosovës siguron pavarësinë dhe paanshinë e sistemit gjyqësor.</p> <p>2. Këshilli Gjyqësor i Kosovës është institucion plotësisht i pavarur në ushtrimin e funksioneve të tij. Këshilli Gjyqësor i Kosovës siguron që gjykatat në Kosovë të jenë të pavarura, profesionale e të paanshme, dhe të pasqyrojnë plotësisht natyrën shumetnike të Republikës së Kosovës e të ndjekin parimet e barazisë gjinore. Këshilli do t'u japë përparësi për emërim si gjyqtarë, anëtarëve të komuniteteve të nën përfaqësuara në mënyrën e përcaktuar me ligj.</p> <p>3. Këshilli Gjyqësor i Kosovës është përgjegjës për rekrutimin dhe propozimin e kandidatëve për emërim dhe riemërim për pozita gjyqësore. Këshilli Gjyqësor i Kosovës është po ashtu përgjegjës për transferimin dhe për procedurën disiplinore kundër gjyqtarëve.</p> <p>4. Propozimet për emërimin e gjyqtarëve duhet të bëhen në bazë të procesit të hapur për emërim, në bazë të meritave të kandidatëve, dhe ky propozim pasqyron parimin e barazisë gjinore dhe përbërjen etnike të jurisdiksionit territorial të gjykatës përkatëse. Të gjithë kandidatët duhet t'i plotësojnë kriteret e përcaktuara me ligj ...</p>	<p>Neni 110 [Këshilli Prokurorial i Kosovës]</p> <p>1. Këshilli Prokurorial i Kosovës është institucion plotësisht i pavarur në kryerjen e funksioneve të tij, në pajtim me ligjin. Këshilli Prokurorial i Kosovës siguron qasje të barabartë në drejtësi për të gjithë personat në Kosovë. Këshilli Prokurorial i Kosovës siguron që Prokurori i Shtetit të jetë i pavarur, profesional, i paanshëm dhe pasqyron natyrën shumetnike të Kosovës dhe parimet e barazisë gjinore.</p> <p>2. Këshilli Prokurorial i Kosovës do të rekrutojë, propozojë, avancojë, transferojë, dispiplinojë prokurorët në mënyrën e rregulluar me ligj. Këshilli do t'i japë përparësi emërimit për prokurorë të anëtarëve të komuniteteve të nën përfaqësuara në mënyrën e përcaktuar me ligj. Të gjithë kandidatët duhet t'i plotësojnë kriteret e përcaktuara me ligj.</p>
<p>Neni 126 [Forca e Sigurisë e Kosovës]</p> <p>...</p> <p>2. Forca e Sigurisë e Kosovës mbron qytetarët dhe komunitetet e Republikës së Kosovës në bazë të kompetencave të përcaktuara me ligj.</p> <p>4. Forca e Sigurisë e Kosovës është profesioniste, pasqyron shumëllojshmërinë etnike të popullit të Republikës së Kosovës dhe rekrutohet nga shtetasit e Republikës së Kosovës.</p>	<p>Neni 128 [Policia e Kosovës]</p> <p>1. Policia e Republikës së Kosovës mban përgjegjësinë për ruajtjen e rendit dhe sigurisë publike në tërë territorin e Republikës së Kosovës.</p> <p>2. Policia e Republikës së Kosovës është profesioniste dhe pasqyron shumëllojshmërinë etnike të popullit të Republikës së Kosovës.</p>	<p>Neni 129 [Agjencia e Kosovës për Inteligjencë]</p> <p>1. Agjencia e Kosovës për Inteligjencë zbulon, heton dhe mbikëqyr kërcënimet ndaj sigurisë në Republikën e Kosovës.</p> <p>2. Agjencia e Kosovës për Inteligjencë është profesioniste, politikisht e paanshme, shumetnike dhe i nënshtrohet mbikëqyrjes nga Kuvendi në mënyrën e përcaktuar me ligj.</p>

Dispozitat tjera

<p>Neni 5 [Gjuhët]</p> <p>1. Gjuhë zyrtare në Republikën e Kosovës janë Gjuha Shqipe dhe Gjuha Serbe.</p> <p>2. Gjuha Turke, Boshnjake dhe ajo Rome kanë statusin e gjuhëve zyrtare në nivel komune ose do të jenë në përdorim zyrtar në cilindo nivel në pajtim me ligj.</p> <p>Neni 6 [Simbolet]</p> <p>1. Flamuri, stema dhe himni janë simbolet shtetërore të Republikës së Kosovës të cilat pasqyrojnë karakterin shumetnik të saj.</p>	<p>Neni 7 [Vlerat]</p> <p>1. Rendi kushtetues i Republikës së Kosovës bazohet në parimet e lirisë, paqes, demokracisë, barazisë, respektimit të të drejtave dhe lirive të njeriut dhe sundimit të ligjit, mosdiskriminimit, të drejtës së pronës, mbrojtjes e mjedisit, drejtësisë sociale, pluralizmit, ndarjes së pushtetit shtetëror dhe ekonomisë së tregut.</p> <p>2. Republika e Kosovës siguron barazinë gjinore si vlerë themelore për zhvillimin demokratik të shoqërisë, mundësi të barabarta për pjesëmarrje të femrave dhe meshkujve në jetën politike, ekonomike, sociale, kulturore dhe në fushat të tjera të jetës shoqërore.</p>	<p>Neni 8 [Shteti Laik]</p> <p>Republika e Kosovës është shtet laik dhe neutral në çështje të besimeve fetare.</p> <p>Neni 9 [Trashëgimia Kulturore dhe Fetare]</p> <p>Republika e Kosovës siguron ruajtjen dhe mbrojtjen e trashëgimisë së vet kulturore dhe fetare.</p> <p>Kapitulli II Të Drejtat dhe Liritë Themelore</p> <p>Neni 21 [Parimet e Përgjithshme]</p> <p>1. Të drejtat dhe liritë themelore të njeriut janë të pandashme, të patjetërsueshme e të pacenueshme dhe janë bazë e rendit juridik të Republikës së Kosovës.</p> <p>2. Republika e Kosovës mbron dhe garanton të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, të parashikuara në këtë Kushtetutë.</p> <p>3. Çdokush e ka për detyrë t'i respektojë të drejtat e njeriut dhe liritë themelore të të tjerëve.</p> <p>4. Të drejtat dhe liritë themelore të parashikuara në Kushtetutë, vlejné edhe për personat juridikë, për aq sa janë të zbatueshme.</p>
<p>Neni 24 [Barazia para Ligjit]</p> <p>1. Të gjithë janë të barabartë para ligjit. Çdokush gëzon të drejtën e mbrojtjes së barabartë ligjore, pa diskriminim.</p> <p>2. Askush nuk mund të diskriminohet në bazë të racës, ngjyrës, gjinisë, gjuhës, fesë, mendimeve politike ose të tjera, prejardhjes kombëtare a shoqërore, lidhjes me ndonjë komunitet, pronës, gjendjes ekonomike, sociale, orientimit seksual, lindjes, aftësisë së kufizuar ose ndonjë statusi tjetër personal.</p> <p>3. Parimet e mbrojtjes së barabartë ligjore nuk parandalojné vënien e masave të nevojshme për mbrojtjen dhe përparimin e të drejtave të individëve dhe grupeve që janë në pozitë të pabarabartë. Masat e tilla do të zbatohen vetëm derisa të arrihet qëllimi për të cilin janë vënë ato.</p>		
<p>Kapitulli VIII Gjykata Kushtetuese</p> <p>Neni 112 [Parimet e Përgjithshme]</p> <p>1. Gjykata Kushtetuese është autoriteti përfundimtar në Republikën e Kosovës për interpretimin e Kushtetutës dhe përpunueshmërisë së ligjeve me Kushtetutën.</p> <p>2. Gjykata Kushtetuese është plotësisht e pavarur në kryerjen e përgjegjësisë së saj.</p>		
<p>Neni 113 [Jurisdiksioni dhe Palët e Autorizuara]</p> <p>1. Gjykata Kushtetuese vendos vetëm për rastet e ngritura para gjykatës në mënyrë ligjore nga pala e autorizuar.</p> <p>...</p> <p>4. Komuna është e autorizuar të kontestojë kushtetutshmërinë e ligjeve ose të akteve të Qeverisë, të cilat cenojné përgjegjësitë komunale ose zvogëlojnë të hyrat e komunës, në rast se komuna përkatëse është prekur nga ai ligj ose akt.</p>		

...

7. Individët janë të autorizuar të ngrenë shkeljet nga autoritetet publike të të drejtave dhe lirive të tyre individuale, të garantuara me Kushtetutë, mirëpo vetëm pasi të kenë shteruar të gjitha mjetet juridike të përcaktuara me ligj.

Kapitulli XII Institucionet e Pavarura

Neni 132 [Roli dhe Kompetencat e Avokatit të Popullit]

1. Avokati i Popullit mbikëqyr dhe mbron të drejtat dhe liritë e individëve nga veprimet ose mosveprimet e paligjshme dhe të parregullta të autoriteteve publike.
2. Avokati i Popullit është i pavarur në ushtrimin e detyrës dhe nuk pranon udhëzime e ndërhyrje nga organet, institucionet ose autoritetet e tjera, të cilat ushtrojnë pushtetin në Republikën e Kosovës.
3. Çdo organ, institucion ose autoritet tjetër, që ushtron pushtet legjitim në Republikën e Kosovës, është i detyruar t'u përgjigjet kërkesave të Avokatit të Popullit dhe t'i paraqesë atij/asaj të gjitha dokumentet dhe informacionet e kërkuara në pajtim me ligj.